

РОЛЯ НА ПРАКТИЧЕСКОТО ОБУЧЕНИЕ В МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ ЗА ФОРМИРАНЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНИ УМЕНИЯ И НАВИЦИ У СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „МЕДИЦИНСКИ ЛАБОРАНТ“

Павлина Тенева

Медицински колеж, Тракийски университет, Стара Загора

THE ROLE OF PRACTICAL TRAINING IN A MEDICAL COLLEGE FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL ABILITIES AND HABITS IN STUDENTS OF THE SPECIALTY “MEDICAL LABORATORY ASSISTANT”

Pavlina Teneva

Medical College of Trakia University - Stara Zagora

РЕЗЮМЕ

Практическото обучение на студентите в медицинските колежи е насочено към придобиване на надеждна професионална компетентност, професионално самочувствие и увереност за бъдеща професионална реализация. Професията „медицински лаборант“ е с практическа насоченост и овладяването на общи и специални умения е гаранция за качеството на професионална подготовка на студентите.

Усъвършенстването на професионалните качества и компетенции на студентите се осъществява в реална работна среда в базите за клинична практика. Съзнанието, че медицинските лаборанти са активни участници в процеса на диагностично-лечебната дейност, мотивира студентите за развитие на самостоятелност, творческо мислене в съвременните условия. Формира и изгражда нов професионален модел на специалиста по здравни грижи, който да бъде конкурентоспособен на националния и на международния пазар.

Настоящото изследване има за цел да се установи мнението на студентите от втори и трети курс специалност „Медицински лаборант“ за ролята на практическото обучение за формиране на трайни практически умения и навици у тях за упражняване на професионалните им задължения.

Проведено е проучване сред студенти втори и трети курс в Медицинския колеж при Тракий-

ABSTRACT

The practical training of students in medical colleges is aimed at acquiring reliable professional competence, professional self-confidence and confidence for future professional realization. The profession of “medical laboratory assistant” is practical and the mastery of general and special skills is a guarantee for the quality of professional training of students.

The improvement of the professional qualities and competencies of the students is carried out in a real working environment in clinical practice bases. The awareness that medical laboratory assistants are active participants in the process of diagnostic and treatment activities motivates the students to develop independence and creative thinking in modern conditions. It forms and builds a new professional model of the healthcare specialist that becomes competitive on the national and international market.

The present study aims to present the opinion of second and third year students majoring in the specialty “Medical Laboratory Assistant” about the role of practical training, the formation of lasting practical skills and habits in them in order to exercise their professional duties.

A study was conducted among second and third year students at the Medical College of Trakia University - Stara Zagora in March and September 2020.

The results show that 70% of the students give an excellent and very good assessment of the organization of practical training in the specialty. The participants rate the clinical bases they visit as “very good”, 82% of them agree that the tasks assigned during clinical

ския университет – Стара Загора, през месеците март и септември 2020г.

Резултатите показват, че 70% от анкетиранията дават отлична и много добра оценка за организацията на практическото обучение в специалността. Участниците в анкетата оценяват клиничните бази, които посещават, като много добри, 82% от тях са съгласни, че задачите, възлагани по време на клинична практика, помагат за усвояване на необходимите умения за работа. Мнозинството анкетирани 89% заявяват, че съотношението на часовете, предвидени за практическа и теоретична подготовка по профилиращите дисциплини, е правилно, но делът на тези, които се чувстват сигурни да прилагат наученото на теория на практика, е по-нисък – 73%. Приблизително 90% от респондентите в анкетата определят учебната практика като полезна и смятат, че би им помогнала за реализация по специалността в бъдеще.

Ключови думи: медицински лаборанти, практическо обучение, професионални умения

УВОД

Двадесет и първи век е векът на здравните грижи, което се обуславя от бързото развитие на диагностичните, терапевтичните и фармацевтичните медицински технологии, допринасящи за справяне с нелечимите заболявания и тяхното хронифициране и инвалидизация; удължаване продължителността на живота и заболяванията, свързани с начина на живот и нездравословното здравно поведение; нарушаването на традицията младите да се грижат за родителите си, водещо до увеличаване на самотните възрастни хора. Всичко това изисква обучението на висококвалифицирани специалисти по здравни грижи, отговарящи на изискванията на социалната и на здравната политика, както и на стандартите за качество на здравните грижи. Новите функции и отговорности за осъществяване на грижите налагат оптимално използване на специфичните измерения на педагогическата среда във висшето училище (3).

Лабораторните изследвания имат решаващо значение за оценка на здравето. Те се извършват с цел поставяне на диагноза, проследяване на хода на заболяването и оценка на ефекта от лечението, изясняване на прогнозата, пресяване на клинично здрави лица за откриване на генетични дефекти и субклинично протичащи заболявания и състояния, научни проучвания (6). О

practice help to acquire the necessary skills for work. The majority of the students, 89%, say that the ratio of hours provided for practical and theoretical training in profiling disciplines is correct, but those who feel confident to apply what they have learned in theory are less in number - 73%. Approximately 90% of the respondents in the survey identify the internship as useful and believe that it would help them realize the specialty in the future.

Key words: medical laboratory assistants, practical training, professional skills

Кане посочва, че 80-90% от медицинските диагнози се поставят, базирайки се на лабораторни изследвания (7).

Изискванията към уменията и знанията на медицинските лаборанти са преминали дълбоки промени през последните десетилетия в резултат на много нови научни открития и технологии. Да се възползват от технологичния напредък в медицината, лаборантите трябва да продължат бързо да се развиват и да трупат повече знания за използване на новите лабораторни техники и аналитични инструменти. Бързо развиващата се област на медицинската диагностика ще продължи да бъде както основно предизвикателство за лаборантите, така и за преподавателите, подготвящи медицински лаборанти. Трябва непрекъснато да са готови да актуализират своите знания и умения за поддържане на компетентност и ефективност в постоянно променящата се клинично-лабораторна дейност. Това отключва въпроса за нуждите от образователна промяна в програмата на медицинските лаборанти, необходима за по-нататъшно приложение в съвременната лабораторна практика.

Основен акцент във всички образователни програми е правилното структуриране на учебното съдържание, динамиката на учебния процес, съчетаването на теоретичната и практическата подготовка. Те трябва да бъдат така струк-

турирани, че да мотивират студента да формира правилно отношение към ученето и учебния процес, да стимулира стремежа му за самостоятелна работа и да позволява качествено усвояване на знания, умения и навици, необходими за бъдещата му професионална реализация (1).

Методиката на практическото обучение на медицинските специалисти според Е. Желева е научно обоснована съвкупност от средства, форми, методи и педагогически техники за целесъобразно организиране и оптимално реализиране на специфичния учебен процес във висшето медицинско училище. Тя се основава на теорията на обучението и теорията на възпитанието и осигурява базисна професионална подготовка на студентите от специалност „Медицински лаборант“ (2).

ЦЕЛ

Настоящото проучване има за цел да се установи мнението на студентите от втори и трети курс специалност „Медицински лаборант“ за мястото и ролята на практическото обучение за изграждане на трайни практически умения и навици у тях за упражняване на професионалните им задължения.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Проведено е статистическо проучване сред 60 студенти от втори и трети курс специалност „Медицински лаборант“ в Медицинския колеж - Стара Загора, при Тракийския университет с приложен метод – пряка груповата анкета. Спазени са стриктно принципите на доброволност и анонимност. При обработка на данните са използвани математико-статистически методи, даващи възможност за реална оценка на получените данни.

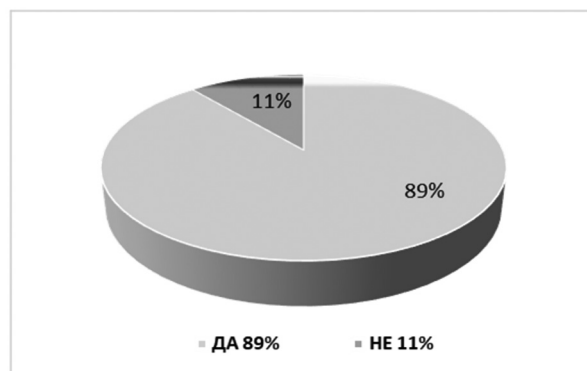
РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Практическото обучение на студентите в медицинските колежи е насочено към придобиване на надеждна професионална компетентност, професионално самочувствие и увереност за бъдеща професионална реализация.

Целта на съвременното обучение в медицинския колеж е да подпомогне студента в самостоятелно овладяване на знания, умения и навици, в усвояването на поведенчески алгоритми, оценка на отношения и възприемане на различни стилове на общуване както с пациента и неговите близки, така и с медицинския екип (5).

Професията „медицински лаборант“ е с практическа насоченост и овладяването на общи и специални умения е гаранция за качествена професионална подготовка на студентите.

В момента съотношението в относителни дялове в учебния план на специалността е в полза на практическото обучение. Клиничната практика е учебна дисциплина, заемаща приоритетно място от първи до пети семестър в учебния план на студентите от специалност „Медицински лаборант“ и е съобразена с нивото на теоретичните знания и практическите умения на студентите. Плавното покачване на часовете от първи до пети семестър включително създава условия за адаптиране на студентите и по-високо качество на обучителния процес в реална работна среда. Преддипломният стаж е с продължителност 600 астрономически /800 академични/ часа. Не малка роля за успешното усвояване на учебния материал играе логическото обвързване на теоретичните дисциплини и клиничната практика в учебния план. Целта на първия въпрос от анкетата е да се установи мнението на студентите за това дали съотношението между теоретична и практическа подготовка по профилиращите дисциплини е оптимално. Почти всички анкетирани (89%) са убедени, че разпределението между теория и практика е правилно, 11% са дали отговор „не“.

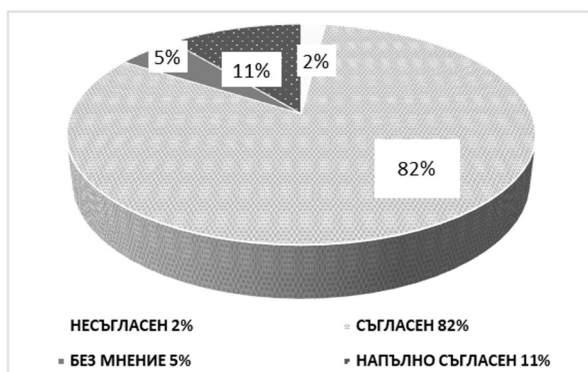

Фиг. 1. Оптимално ли е разпределено съотношението между практическата и теоретична подготовка по профилиращите дисциплини?

Медицинският колеж е изправен пред предизвикателството да отговаря на потребностите от знания и практически умения на европейско ниво, както и да удовлетворява изискванията на потребителите на тези кадри. Политиката му е насочена към осъвременяване на учебните програми по специалността, като се търси оптимален баланс между новостите в медико-ла-

бораторните науки и изискванията на лабораторните специалисти в практиката.

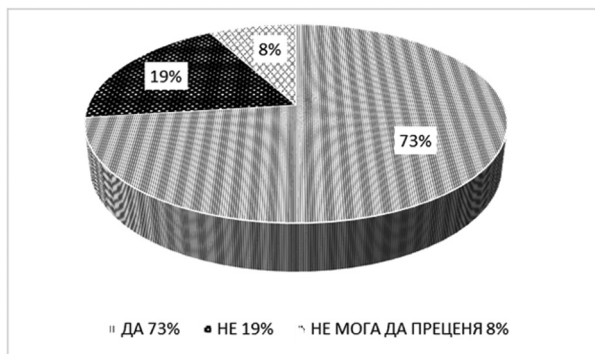
Помолихме нашите респонденти да изразят своето мнение дали поставените практически задачи по време на упражнение и клинична практика им помагат за усвояване на необходимите умения за работа. От данните на фиг. 2. се вижда, че 93% са „напълно съгласни“ (11%) и „съгласни“ (82%), че задачите и дейностите в реална работна среда им помагат за развитие и усъвършенстване на необходимите професионални умения и компетенции за работа, 5% не изразяват мнение, а едва 2% не са съгласни.

Фиг. 2. Практическите задачи по време на упражнение и клинична практика помагат ли за усвояване на необходимите умения за работа?

Практическото обучение е едно от уникалните предимства при обучението в професионално направление „Здравни грижи“, защото представлява над 50% от цялостното обучение.

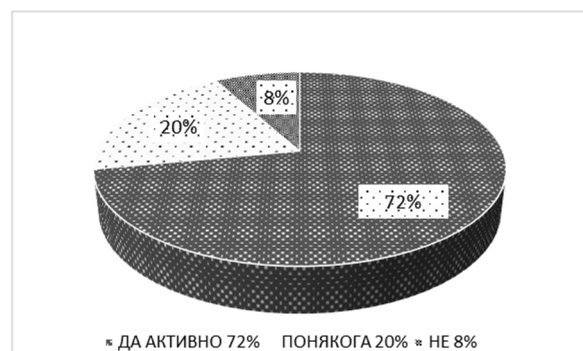
Проведените в реална работна среда стажове са пряка организационна връзка на обучението с практиката. По отношение на уменията за творческо прилагане на знанията на въпроса „Чувствате ли се сигурни да прилагате наученото на теория по време на практика“, становището на студентите е преобладаващо положително, 73% от

Фиг. 3. Чувствате ли се сигурни да прилагате наученото на теория на практика?

респондентите посочват отговор „да“, 19% отговор „не“ и 8% „не мога да преценя“.

За нас, преподавателите, е важно да знаем самооценката на стажантите за активното им участие в дейността на лабораториите и причините за това, ако не участват. Сред анкетираният от II курс студенти има отговори, че те се включват само понякога в дейността на лабораторията. Като причина за това посочват „Невзет учебен материал“ и това, че извършват някои от анализите по-бавно, което възпрепятства работния процес. За разлика от тях анкетираният третокурсници посочват отговор „Да активно“ (72%). Това е логично, тъй като на преддипломния стаж студентите са приключили теоретичната си подготовка и са в състояние да извършват всички дейности и манипулации в лабораториите. По време на държавния стаж студентите активно се включват в професионалната дейност на лабораторията, в която са разпределени. Имат възможност да извършват професионални дейности, да участват във всички административни, професионални и научни прояви на организацията, в която се провежда стажът. От тях се изисква да бъдат отговорни, самостоятелни и да участват активно в работния процес. Винаги работят с наставници (методически ръководители, ментори), които най-често са изявени, доказани професионалисти в съответната област. С тях те могат да обсъждат проблеми възникнали в процеса на работа.

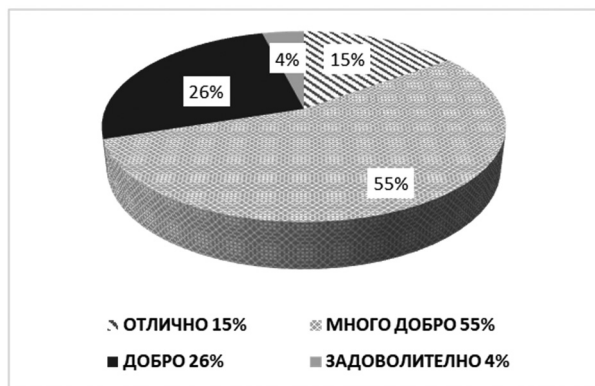
Фиг. 4. Участвате ли в дейността на лабораторията в която сте на практика?

Практическото обучение е един от основните акценти в изследването. Учебно-практическите занятия, наред с клиничната практика и преддипломния стаж, са основна форма за организация и управление на учебния процес в Медицинския колеж, обучаващ специалисти по здравни грижи. Висок е делът на респондентите, кои-

то дават високи оценки за организацията и провеждането му.

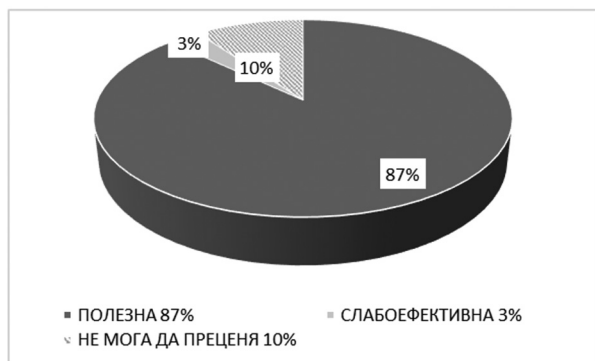
Анализът показва, че 15% от анкетирания са дали „отлична оценка“, 81% „добра и много добра“ оценка за организацията на практическото обучение в Медицинския колеж.

Радващо е, че няма отрицателни отговори сред запитаните.

Фиг. 5. Какво е мнението Ви за организацията на практическото обучение в медицинския колеж?

По време на клиничната практика се предоставя на стажантите да наблюдават и при възможност да отработят някои по-специални лабораторни показатели, които поради дългото технологично време за изпълнение, високотехнологичен материал или изискващата се високоспециализирана апаратура не могат да бъдат отработени на учебно-практическо занятие. Като се има предвид подчертаната динамичност на тази медицинска специалност и въвеждането на нови показатели в лабораторната практика, студентите имат възможност да се запознаят с тези показатели и да проследят тяхната динамика при различни патологични процеси – хормони, лекарствени нива, туморни маркери, вирусологични и серологични изследвания.

Фиг. 6. Как оценявате учебната практика?

От съществено значение е цялостната оценка на студентите за ефективността на проведената клинична практика. Мнозинството медицински лаборанти, участници в анкетата (87%), определят учебната практика като „полезна“ и смятат, че би им помогнала за реализацията по специалността в бъдеще, 10% дават отговор „не мога да преценя“.

От направения анализ по основната част на изследваните аспекти за водещата роля на практическото обучение при формиране на професионални умения и навици на студентите от специалност „Медицински лаборант“, могат да се направят следните изводи.

- Формирането на професионални умения, навици и компетентност при медицинските лаборанти е дълъг и сложен процес, който се реализира в рамките на тяхното обучение и за което основна роля има преподавателят;
- За мнозинството от студентите часовете за теоретични и практически занятия са оптимално разпределени, предоставят възможности за реална работа в клиничните бази. Това води до изграждане и развитие на клинично мислене, получаване на добра практическа подготовка, формиране на умения за работа в екип и справяне в критични ситуации;
- Поддържането на интереса на студентите към овладяване на медицинската професия е важна предпоставка за последващата им успешна реализация. Сравнително висок остава делът на студентите (27%), които не могат да заявят категорично, че са сигурни наученото на теория да го приложат в практиката;
- Организацията на практическото обучение в Медицинския колеж в голяма степен удовлетворява потребностите на студентите;
- Необходимо е да се повиши делът на студентите, които активно се включват в реалната лабораторна практика;
- Чрез практическата си дейност по време на своето обучение студентите постепенно, последователно и достъпно формират професионални умения и навици, ангажираност към професията и отговорност към човешкото здраве, 87% от студентите я определят като полезна.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андонова, А. (2013). Обучението на медицинските сестри. Роля на мотивацията. Стара Загора.
2. Желева, Е. (2010). Методика на практическата подготовка на медицинските специалисти. Габрово: ЕКС-ПРЕС.
3. Желева, Е. (2010). Педагогическата среда в университета като пространство за професионално-личностно развитие на бъдещия специалист. Габрово: ЕКС-ПРЕС .
4. Младенова, С. (2015). Методика на обучението по практика по специалностите от професионална направление «здравни грижи». София: Медицински университет - София.
5. Нишева, В., & Димитрова, Е. (2003). Методика на обучението по практика в медицинския колеж. Плевен: ВМИ-Плевен.
6. Пенев, М., & Дукова. (2007). Лабораторна Хематология. София: Артик-2001.
7. O' Kane, M. (2009). The reporting, classification and grading of quality failures in the medical laboratory. Clinica Chimica Acta 2009, 404 (1) 28-31

Адрес за кореспонденция:

Павлина Тенева
Тракийски университет
Медицински колеж
ул. „Армейска“ 9
гр. Стара Загора
e-mail: pl.teneva@abv.bg